

СУЧАСНІ ПЕРЕКЛАДИ ПОЕЗІЙ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ПОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ*

Перші польські переклади поезій Тараса Шевченка з'явилися на початку 60-х років XIX ст. Сьогодні польською мовою перекладено понад двісті Шевченкових творів, чимало з них кілька разів. Особливого поширення набули твори Т. Шевченка в умовах Народної Польщі, про що найкраще свідчать їх нові переклади. Вони викликали зацікавлення як польських, так і українських літературознавців. Д. Ломачевська в рецензії на польський переклад Шевченкового «Щоденника» висловила кілька корисних думок про значення цього твору для вивчення життя і творчості українського поета та необхідність кваліфікованого коментаря при творах, що їх перекладено з інших літератур на польську мову. Молода українська дослідниця Катерина Криворучко написала статтю «Сучасні польські перекладачі творів Т.Г. Шевченка». Крім загальної інформації про сучасних польських перекладачів творів Шевченка, вона детально проаналізувала переклади Е. Ястшембца-Козловського і Я. Івашкевича, які вперше опублікували в 1935 р. Однак К. Криворучко залишила поза увагою сучасні польські переклади поезій Шевченка, надруковані у варшавському українському журналі «Наша культура» та інших виданнях.

Таким чином, сучасні переклади творів Т. Шевченка польською мовою ще не стали предметом всебічних досліджень. У цій статті розглядаємо поезії Шевченка у найновіших польських перекладах, звертаючи увагу на їх адекватність щодо оригіналу та на деякі питання поетики.

Серйозним кроком у поширенні творів Т. Шевченка польською мовою стала збірка його поезій «*Utwory wybrane*», видана у Варшаві 1955 р. зі вступним словом поета В. Слободніка та післямовою і коментарем професора М. Якубца. Збірка охоплює 86 творів Шевченка: поеми, балади і ліричні поезії. Упорядник В. Слободнік звернув увагу на переклади, що, на його думку, «найкраще передають характер творчості Шевченка». Багато місця відведено в збірці сучасним перекладам В. Слободніка, М. Пехалю, Т. Хрусцелевського, С. Струмф-Войтевича, Б. Жираніка, Є. Житомирського, Л. Пастернака, Л. Левіна, З. Брауде, Я. Чарни, Е. Слободнікової та А. Каменської.

Влодзімеж Слободнік, який народився 1900 р. в Україні, відомий не тільки своїми оригінальними поетичними творами, а й як перекладач поезій О. Пушкіна, Т. Шевченка, М. Лермонтова і В. Маяковського. До збірки 1955 р. Слободнік переклав такі твори Т. Шевченка, як балада «Утоплена», поеми «Варнак» і «Юродивий» та ліричні поезії «Ой я свого чоловіка», «У тієї Катерини», «У перетику ходила», «Утоптала стежечку», «Муза», «Слава», «Плач Ярославни». У 1959–1961 рр. були опубліковані переклади поезій «Думи мої, думи мої», «Якби зустрілися ми знову», «Не гріє сонце на чужині» і «Ой чого ти почорніло»**.

У вступному слові до цієї збірки Слободнік писав: «Деколи поезія в перекладі перестає бути поезією. Деколи невдало перекладений вірш виглядає як відтворення

* Подаємо за: Пачовський Т. Сучасні переклади поезій Тараса Шевченка польською мовою // Українське слов'язознавство. — 1974. — № 9. — С. 30–38.

** «Наша культура», 1959. — № 2. — С. 4; 1961. — № 2. — С. 6.

гарної постаті в кривому дзеркалі»*. Переклади поезій Шевченка викликають особливі труднощі тому, що їх «народний український струмисько важкий для перекладу». Він вважав, що перекладачам Шевченка необхідно спиратися на твори польських поетів «української школи», на вірші Б. Залеського і А. Мальчевського та поезії А. Міцкевича і Ю. Словацького на українські теми. Крім того, бажано наслідувати стилістичну манеру кращих польських перекладачів творів Шевченка, зокрема найбільш досвідченого з них Е. Ястшембца-Козловського. Слободнік виступав проти буквалізму в художньому перекладі. Він, посилаючись на польського поета Міріама-Пшесмицького, був за те, щоб не перекладати «з мови на мову, а з поезії на поезію». Усі переклади поезій Шевченка, що їх здійснив Слободнік, вірно передають оригінал, збережено його ритмічну структуру. Епічні твори українського поета не викликали у Слободніка труднощів. Ось який початок балади «Утоплена» в його перекладі порівняно з оригіналом:

У Шевченка:
 Вітер в гаї не гуляє
 Вночі спочиває;
 Прокинеться — тихесенько
 В осоки питає:
 «Хто се, хто се по сім боці
 Чеше косу... Хто се?
 Хто се, хто се? По тім боці
 Рве на собі коси?..
 Хто се, хто се?» — тихесенько
 Спитає — повіє
 Та й задріма, поки неба
 Край зачервоніє**.

У Слободніка:
 — Nocą wiatr nie hula w gaju —
 Śpi, zanim zaświta,
 Gdy się zbudzi — cichuteńko
 Osiki zapyta:
 «Kto to, kto to chesze warkocz
 Na tym brzegu strugi?..
 Kto to na przeciwnym brzegu
 Szarpie warkocz długi?..
 Kto to, kto to?» — cichuteńko
 zapyta, powieje,
 Potem zdrzemnie się, nim nieba
 Brzeg zaczerwienieje***.

Перекладач точно передав зображену Шевченком картину. У його ритміці 8-складовий і 6-складовий вірш відповідає оригіналові, перехресне римування також збережено. Зміни перекладача мінімальні. Подібний підхід виявляємо і в перекладах поем «Варнак» і «Юродивий».

Схвалення заслуговують також ліричні поезії, які переклав Слободнік. Він глибоко вникнув у їх зміст, вдало передав виражені в них почуття. Для прикладу наводимо уривок із «Плачу Ярославни» у Шевченка (I) та в перекладі Слободніка (II):

I
 Сумує, квилить, плаче рано
 В Путивлі граді Ярославна.
 І каже: — Дужий і старий,
 Широкий Дніпре, не малий!
 Пробив еси високі скали.

II
 Płacze, zawodzi wczesnym rankiem
 W Putywlu gradzie Jarosławna
 I woła: «Mocny, osiwiaty,
 Szeroki Dnieprze! Fałą pienną
 Przebiłeś nieugięte skały.

* Пор.: Szewczenko. Utwory, 1955, s. 9.

** Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів у 10-ти т. Т. I. — К., 1951. — С. 164; далі в статті наводимо цитати за цим самим виданням, зазначаючи в дужках римською цифрою том, арабською — сторінку.

*** Szewczenko. Utwory, 1965, s. 77; якщо далі цитуємо за цим виданням, зазначаємо після тексту в дужках цифрою сторінку.

О мій, Славутицю, преславний!
 Моє ти ладо принеси,
 Щоб я постіль весела слала,
 У море сліз не посилала,
 Сльозами моря не долить.
 (II, 317–318).

O mój Sławuto! Rzeko sławna!
 Wróć, Dnieprze, mi mojego ładę,
 Ażebym łożę mu posłała,
 Ku morzu łez nie posyłała,
 Bo łzami nie zalejesz morza»
 (272).

Хоч Слободнік дещо змінив (наприклад, у п'ятому рядку епітетові «не малий» відповідає фраза «fała ріenna», чого немає у Шевченка, з восьмого рядка пропущено вираз «весела», що оживляє ситуацію), образ Ярославни-патріотки, яка вимагає від природи повернення Ігоря з полону, не змінюється.

Успішно переклав Слободнік й інші ліричні поезії Шевченка. Роздуми Кобзаря, викликані його власною долею як поета («Муза», «Слава»), а також мініатюри особистого життя його співвітчизників («У тієї Катерини», «Ой я свого чоловіка», «У перетику ходила») передані в перекладі точно, хоча в них є деякі зміни. Ця закономірність найчастіше зумовлена законами польської ритміки, про що писав Слободнік у статті «Праця над перекладами віршів Шевченка польською мовою»^{*}.

Цінний вклад у Шевченкіану Народної Польщі вніс відомий польський поет і літературний критик Мар'ян Пехаль (1905 року народження). До збірки «Utwory wubrane» Т. Шевченка увійшло 13 його перекладів: «Рече та стогне Дніпр широкий» (12 початкових рядків), «Заворожи мені, волхве», «Гоголю», «Не завидуй багатому», «Сонце заходить, гори чорніють», «Неофіти», «Подражаніє Едуарду Сові», «Колись-то ще во время оно», «Над Дніпровую сагою», «І Архімед, і Галілей», «О люди, люди небораки!», «Тече вода з-під явора» і «Якось то йдучи уночі».

М. Пехаль, як і його сучасник В. Слободнік, перекладаючи твори Шевченка, йде за оригіналом. Характерно, що найбільш вірним є його переклад поеми «Неофіти». Ось уривок із цієї поеми в оригіналі Шевченка (I) і перекладі Пехалю (II):

Трохи одпочила
 Стара мати недобита.
 Живущую силу
 Сила ночі оживила.
 Встала, походила
 Коло замкнутої брами
 Та щось шепотала.
 Чи не кесаря святого
 Нишком проклінала?

(II, 262–263)

Wnet się przebudziła
 Stara matka ledwie żywa
 Drzemiące jej siły
 Siła nocy ożywiła.
 Wstała, pochodziła
 Opodal zamkniętej bramy
 I coś tam — szeptała.
 Czyż nie cesarza świętego
 Skrycie przeklinała?

(249)

Зміст оригіналу не змінюється. Перекладач не вдавався до буквалізму, вдумливо використав засоби компенсації («wnet się przebudziła» — «трохи одпочила», «ledwie żywa» — «недобита», «drzemiące jej siły» — «живущую силу», «skrycie» — «нишком»). У перекладі поеми чітко змальовані головні персонажі (Алکید, Нерон, мати) та злодіяння римського царства щодо неофітів.

^{*} «Наша культура», 1959. — № 2. — С. 3–4.

Пехаль доносить до читача і почування та роздуми Шевченка-лірика. Він чудово переклав ліричну мініатюру «Не завидуй багатому». Порівняймо початок і кінець цієї поезії за оригіналом та перекладом:

У Шевченка:
 Не завидуй багатому:
 Багатий не знає
 Ні приязні, ні любові —
 Він все те наймає.
 Не завидуй же нікому,
 Дивись кругом себе:
 Нема раю на всій землі,
 Та нема й на небі.
 (I, 260).

У Пехалю:
 Nie zazdroście bogatemu:
 Bogaty nie czuje
 Ni miłości, ni przyjaźni —
 On nimi handluje.
 Nie zazdroście wy nikomu,
 Spójrzcie wkoło siebie:
 Nie widać na ziemi raję
 Nie ma go i w niebie.
 (104).

Переклад вдалий. Таке ж враження від поезій Шевченка «Тече вода з-під явора», «І Архімед, і Галілей» і «Заворожи мені, волхве» у перекладах Пехалю. Однак перекладач не завжди майстерно відтворює зображені Шевченком картини. Це показують переклади поезій «Колись-то ще во время оно», «О люди, люди небораки!», «Подражаніє Едуарду Сові» і «Сонце заходить, гори чорніють», хоча загалом зміст оригіналу в них не змінюється. Для ілюстрації наводимо уривок поезії «Сонце заходить, гори чорніють» в оригіналі (I) та перекладі Пехалю (II):

I
 Сонце заходить, гори чорніють,
 Пташечка тихне, поле німіє,
 Радіють люди, що одпочинуть,
 А я дивлюся... і серцем лину
 В темний садочок на Україну.
 Лину я, лину, думу гадаю,
 І ніби серце одпочиває.
 (II, 16).

II
 Słońce zachodzi, góry czernieją,
 Zasypia ptactwo, pola niemieją,
 Ludzie swe grzbiety prostują w krztynę
 A ja ulatam, myślami płynę
 W ogród cienisty, na Ukrainę.
 Mknę do niej snami, w snach ją pozdrawiam,
 W snach odpoczywam — siły odnawiam
 (163).

Пехаль передав картину заходу сонця та думки Шевченка; але у Кобзаря більше справжньої поетичності, а в Пехалю помітна деяка штучність, окремі заміни не завжди відповідають оригіналові, вони затирають Шевченкову образність. Це спостерігаємо у перекладі балади «Причинна»:

Ryczy i jęczy Dniepr szeroki,
 Wiatr wyje pędząc chmury w dal.
 Ku ziemi wierzby gnie wysokie
 I wzdyma góry groźnych fal (18).

Перекладач відтворив образ Дніпра. Однак чудове Шевченкове порівняння «Горами хвилі підійма» передав фразою, яка не відповідає українському текстові («I wzdyma góry groźnych fal»), змінює зміст і позбавляє переклад деякої поетичності.

У збірці 1955 р. також вміщені переклади сучасних польських поетів: Євгеніуша Житомирського («Ще як були ми козаками», «У бога за дверми лежала сокира», «Мені однаково чи буду я жити на Україні»), Тадеуша Хрущелевського («Сова», «Чи не покитуть нам, небого», «Русалка»), а також прозаїка Станіслава Струмф-Войткевича («Кавказ», «Царі», «Мій боже милий, знову лихо!»). Хоча Є. Житомирський, Т. Хрущелевський і С. Струмф-Войткевич намагаються вірно подати у перекладах картини, образи і думки Шевченка, їх успіхи не завжди однакові.

Найкраще враження залишають у читача переклади поезій «У бога за дверми лежала сокира» Житомирського і «Сова» Хрущелевського.

Житомирський точно відтворив розповідь Шевченка, зберіг його ритміку, тропи (епітети і персоніфікацію) та використав вдалі засоби компенсації («oszczędzone» — «покинуте»):

у Шевченка:

Одним-єдине при долині
В степу, край дороги
Стоїть дерево високе,
Покинуте богом.
Покинуте сокирою,
Огнем непалиме,
Шепочеться з долиною
О давній годині
(II, 58).

у Житомирського:

Jedno jedyne przy dolinie
W stepie, obok drogi,
Drzewo chwieje się wysokie,
Wzgardzone przez boga.
Oszczędzone przez siekiere,
Ogniem nie spalone,
Wraz z doliną o godzinie
Szeptem przeminionej
(192).

Переклад поеми «Сова» Хрущелевського є одним із кращих у збірці. Ось фрагмент цієї поеми в оригіналі (I) та перекладі (II):

I

Тече вода і на гору
Багатому в хату.
А вбогому в яру треба
Криницю копати.
У багатих ростуть діти —
Вербни при долині;
А у вдови одним одно
Та й те, як билина.
(I, 232).

II

Bogatemu i na górze
Zdrój przed progim dudni,
A udogi i w parowie
Musi kopać studnie.
U bogacza dzieci rosna
Podobne wierzbinnie,
A to jedno dziecko wdowy
Jak źdźbło przy drożynie.
(94).

У Струмф-Войткевича помітна тенденція до поширення, в перекладі губиться стислість і образність Шевченка, дещо прямо переказується. Йому інколи не вистачає поетичної точності Шевченка. Ось який початок поеми «Кавказ» у перекладі Струмф-Войткевича:

Za górami góry chmurami zasłane,
Ludzką krwią omyte, niedolą zasiane.
Prometeusz tam od wieków

Przykuty do skały,
 Orzeł co dnia pierś mu szarpie,
 Serce rwie w kawały.
 Szarpie, ale życiodajnej
 Krwi mu nie wypije,
 Znów i znów się serce śmieje
 I uparcie żyje.
 I w nas także duch nie zginie
 I nie słabnie wola
 Nie uprawi chciwa ręka
 Na dnie morskim pola (128).

Все ж у Струмф-Войткевича зберігається зміст оригіналу та окремі засоби поетики. Подібний характер мають Шевченкові твори «Царі» та «Мій боже милий, знову лихо!» в його перекладах. С. Струмф-Войткевич зумів донести до польського читача ідейне звучання творів Шевченка.

Добре зарекомендували себе і ті сучасні польські поети, які переклали тільки по одному твору Шевченка до збірки 1955 р.: Леон Пастернак («Заповіт»), Зигмунт Брауде («І мертвим, і живим, і ненародженим»), Ян Чарни («Ой одна я, одна»), Елеонора Слободнікова («Ой три шляхи широкії») та Анна Каменська («І виріс я на чужині»). Серед названих перекладачів виділяється відомий поет Л. Пастернак, його переклад «Заповіту» дуже близький до оригіналу:

Kiedy umrę, to na wzgórzu
 Wzniesicie mi mogiłę,
 Pośród stepu szerokiego,
 Ukrainy miłej.

Mnie zaś w wielkiej już rodzinie
 W kraju wolnym, nowym,
 Pamiętajcie wspomnieć czasem
 Dobrym, cichym słowem (149).

3. Брауде під час перекладу поеми «І мертвим, і живим, і ненародженим» використав українізми («lichem», «hreczkosieja», «Dniro», «prawniki rohanе» та ін.) і вдало підібрав засоби компенсації («ślepi, zakłamanі » — «оглухли, не чують», «z was pasy drą» — «з вас деруть ремінь» та ін.), що сприяли правильному відтворенню поеми Шевченка. Як зауважує М. Кагарлицький, Брауде краще переклав поему «І мертвим, і живим...», ніж його попередники (Е. Ястшембец-Козловський і Ю. Лободовський)*. Добре сприймаються Шевченкові поезії «Ой одна я, одна» та «І виріс я на чужині» у перекладі Я. Чарни і А. Каменської. Їх зміст відповідає оригіналові, зберігаються художні засоби і ритміка українського тексту. Збірка 1955 р. «Utwory wybrane» відіграла важливу роль в ознайомленні масового польського читача з творами Т. Шевченка. Шкода, що у ній не знайшлося місця для такої важливої поеми Шевченка, як

* Кагарлицький М. Поема «І мертвим, і живим» у польських перекладах // Голос Шевченка над світом. — К., 1961. — С. 84–94.

«Сон» («У всякого своя доля»), а також для кращих перекладачів Шевченкових творів XIX ст.: П. Свенціцького, Ст. Грудзінського, М. Грушецької та ін.

У 1961 р. виступили два нові перекладачі Шевченка: М. Яструн та А. Цесарж. Мечислав Яструн, видатний сучасний польський поет і прозаїк, переклав два вірші Шевченка: «Пророк» і «Мені однаково»^{*}. Переклади Яструна поетичні. Наводимо невеликий уривок із вірша «Пророк» у його перекладі (II) та оригінал (I):

I
 Неначе наш Дніпро широкий,
 Слова його лились, текли,
 І в серце падали глибоко:
 Огнем невидимим пекли
 Замерзлі душі. Полюбили
 Того пророка, скрізь ходили
 За ним і сльози, знай, лили
 (II, 98).

II
 Jako nasz Dniepr falą szeroką,
 Tak słowa jego rwąc gwałtownie
 W serce wdzierają się głęboko,
 Palily niewidzialnym ogniem
 Zmarznięte dusze. Pokochali
 Tego proroka onej chwili
 I łzy — wiedź — idąc za nim lali**.

М. Яструн художніми якостями перевищив К. Блаховського, С. Твердохліба та К. Думанського, що попередньо вже перекладали ці вірші польською мовою. Треба сподіватися, що М. Яструн засвоїть більше поезій Шевченка для польської літератури.

Слід відзначити і Анджея Цесаржа як перекладача Шевченкових віршів «Не женися на багатій» і «Ой три шляхи широкії»^{***}. Особливо приємне враження викликає переклад першої поезії, в якому Цесарж передав лаконічність стилю Шевченка:

В оригіналі:
 Не женися на багатій,
 Бо вижене з хати.
 Не женися на убогій,
 Бо не будеш спати.
 (I, 261).

У перекладі:
 Nie z bogatą: wszystko jedno
 Z chaty cię wygoni,
 Ale nie żeń się i z biedną.
 Troska sen przesłoni.

Вірш «Не женися на багатій» польською мовою досі не був перекладений.

Великий досвід перекладацької роботи має Богдан Жиранік. До його кращих перекладів із творів Шевченка («Кавказ», «Як би ви знали, паничі», «Тим неситим очам» і «Садок вишневий коло хати»), що походять із початку 20-х років, приєднався ще й вірш «Гоголю»^{****}. Із метою виявлення художніх якостей останнього перекладу Жираніка порівнюємо кілька його рядків (II) з оригіналом (I) і перекладом Пехаля (III), складеним у 1955 р.:

I

За думою дума роєм вилітає;
 Одна давить серце, друга роздирає,

* «Наша культура», 1961. — № 2. — С. 6.

** Там само. — С. 6.

*** Там само. — № 2. — С. 6.

**** Там само. — № 3. — С. 2.

А третя тихо, тихесенько плаче
У самому серці, може й бог не бачить.

Кому ж її покажу я,
І хто тую мову
Привітає, угадає
Великеє слово?
(I, 259).

II

Za myślą myśl, jak rój wylatuje!
Ta serce już dławi, a tamta je truje,
A trzecia zaś cicho-cichutko wciąż płacze
Tu w sercu mym — może i bóg nie zobaczy.

Komuż tedy ją odsłonię?
I któż, moja mowo,
Powita cię i odczyta
Kiedyś wielkie słowo*.

III

Biegnie myśl za myślą, leci, ulatuje;
Jedna dławi serce, druga torturuje,
A trzecia cichutko płacze o swej krzywdzie
W głębi mego serca — nie widać jej nigdzie!

Komuż ja tę myśl wyjawię
I czy znajdę kogo,
Kto by pojał i powitał
Moje wielkie słowo (103).

Цитовані зіставлення підтверджують, що Жиранік ближче підійшов до оригіналу, ніж Пехаль. Це важлива риса художнього перекладу. Шкода, що Б. Жиранік не збагатив польської літератури більшою кількістю перекладів із «Кобзаря» Т. Шевченка.

Відомий ще з 30-х років популяризатор української поезії Казімеж-Анджей Яворський, після перекладеного ним у 1934 р. «Заповіту», знову вступив у ряди перекладачів Шевченка. У 1961 р. він переклав його поезії «Не гріє сонце на чужині», «Ой гляну я, подивлюся» і «Ми заспівали, розійшлись»**. Характерними рисами цих перекладів є точність щодо оригіналу та поетичність. Цитуємо кінцеву частину перекладу з вірша «Ми заспівали, розійшлись» та оригінал:

У Шевченка:
І тут невесело співали,
Бо й тут невесело було,

У Яворського:
I tu i tam smutnie się śpiewało,
Bo nie wesoło tutaj było jakoś,

* «Наша культура», 1961. — № 2. — С. 2.

** «Наша культура», 1961. — № 4. — С. 8.

Та все-таки якось жилось,
 Прина[й]мні вкупі сумували,
 Згадавши той веселий край,
 І Дніпр той дужий, крутогорий
 сieniach,
 І молодеє теє горе!..
 І молодий той грішний рай!
 (II, 211).

Ale się przecież żyło,
 Przynajmniej wspólna była żalność
 Gdy wspominaliśmy nasz kraj
 I Dniepr w urwistych brzegów
 I młode nasze tam zmartwienia,
 I młody ten i grzeszny raj!*

Популяризаторами поезій Шевченка в Народній Польщі стали також українські поети, які там проживають. К. Кузик і Є. Лапський переклали в 1964 р. польською мовою кілька віршів Шевченка. Але у К. Кузика поетика перекладу Шевченкового «Заповіту»** викликає окремі зауваження. Він пропускає такий чудовий епітет, як «широкополі» (лани), епітет «синього» (моря) замінює виразом «zimnego» (morza). Крім того, рядок «Як реве ревучий» передано двома рядками — «I jak Dniepr spieniony szumi Słuchać było zbliska». Виразові «воля» відповідає фраза «wolność na majdanach», необхідна для збереження перехресної рими. Переклад К. Кузика не належить до крапчих зразків.

У 1964 р. були надруковані переклади Євстахія Лапського: «І небо невмите, і заспані хвилі», «Минули літа молодії» і «Осії. Глава XIV (подражаніє)»***. Наводимо переклад вірша «І небо невмите, і заспані хвилі» порівняно з оригінальним текстом:

У Шевченка:
 І небо невмите, і заспані хвилі
 І понад берегом геть-геть
 Неначе п'яний, очерет
 Без вітру гнеться. Боже милий!
 Чи довго буде ще мені
 В оцій незамкнутій тюрмі,
 Понад оцим нікчемним морем
 Нудити світом? Не говорить,
 Мовчить і гнеться, мов жива,
 В степу пожовкля трава;
 Не хоче правдоньки сказати,
 А більше ні в кого спитати.
 (II, 105).

У Лапського:
 Zbrukane niebo i fale senne
 I ponad brzegiem po bezkresną dal
 Trzcina, niby pijana się kołysze
 Bez wiatru, sama się kołysze. I żal
 Ogromny rośnie we mnie...
 Czy długo jeszcze, boże święty,
 W więzieniu moim niezamkniętym,
 Nad morzem martwym, oniemiały —
 Czy długo będę za światem płakał?
 Milczy! Milczą i chwieją się jak żywe
 Na stepie trawy żółtozrywe,
 Powiedzieć prawdy nie chcą, nie
 A więcej nikt nie powie.
 Mijają dnie...****

Перекладач вірно відтворив картини Шевченка та його роздуми, але в окремих випадках відійшов від оригіналу. Зайвим є доданий Лапським рядок «I żal ogromny rośnie we mnie», який немає паралельної фрази в оригіналі та не вносить нічого нового. У Лапського немає інколи Шевченкової безпосередності. Попри незначні відхи-

* Там само. — С. 8.

** «Український календар», 1964. — С. 107.

*** «Український календар», 1964. — С. 108–110.

**** Там само. — С. 108.

лення від оригіналу, переклади Лапського мають достоїнства: вони добре відтворюють зміст і форму оригіналу.

Останнім часом творчістю Шевченка зацікавився польський письменник Єжи Єнджеєвич, автор повісті «Noce ukraińskie» (про Шевченка), яка вийшла вже трьома виданнями (перше у 1966 р.). Є. Єнджеєвич — відомий знавець української літератури. Він переклав також чимало прозових творів українських класиків польською мовою. У 1971 р. опубліковано його переклади поезій «Заповіт», «Холодний Яр» і «Стоїть в селі Суботові»^{*}.

«Заповіт» польською мовою Є. Єнджеєвича належить до кращих зразків перекладацької літератури. Єнджеєвич добре знав українську мову, що допомогло йому вірно передати вірш Шевченка польською мовою. Ось початок і кінець перекладу Єнджеєвича:

Kiedy umrę, prochy moje
Złóżcie do mogily,
Pośród stepu szerokiego,
W Ukrainie miłej.

I w potężnym gronie braci,
W gronie wolnym, nowym,
Wspominajcie mnie czasami
Dobrym, cichym słowem**.

Єнджеєвич зберіг зміст, поезику і ритміку оригіналу. Таким же методом намагався він перекласти епічні твори Шевченка «Холодний Яр» і «Стоїть в селі Суботові», хоча в окремих випадках вдавався до поширення, не зумівши знайти стислих висловів для передачі стилю Шевченка. Приклад із віршованого оповідання «Холодний Яр», в якому український поет схвально висловився про Коліївщину:

У Шевченка:
В яру колись гайдамаки
Табором стояли,
Лагодили самопали,
Ратища стругали.
У Яр тойді сходилися,
Мов із хреста зняті.
Батько з сином і брат з братом —
Одностайне стати
На ворога лукавого.
(I, 337).

У Єнджеєвича:
W Jarze ongiś hajdamacy
Tabor założyli,
Opatrzyli samopały,
Spisy wyostrzyli
I do Jaru jęli dążyć
Jakby z krzyża zdjęci.
Ojciec z synem i brat z bratem,
Pełni krwawej chęci,
Żeby zbroją hurmą ruszyć
Na bój sprawiedliwy
Z wrogiem chytrym i podstępny***.

* «Literatura na świecie», 1971. — № 5. — S. 131–135.

** Там само. — С. 131.

*** «Literatura na świecie», 1971. — № 5. — S. 132.

Із цитованого зіставлення видно, що Єнджеєвич, уважно йдучи за оригіналом, точно відтворив та зберіг, за можливості, засоби Шевченкової поетики, навіть при поширенні оригінального тексту. Переклади Єнджеєвича дають читачеві повне уявлення про зміст і художні якості поезій Шевченка.

Розглянуті переклади Є. Єнджеєвича увійшли до виданої ним у 1972 р. збірки «Вибрані поезії Т. Шевченка»*. У ній є і такі переклади Шевченкових поезій, як «Розрита могила», «Чигирине, Чигирине», «Думи мої, думи мої», «Ще як були ми козаками», «У неділеньку у святую», «Ой виострю товариша», «Осії. Глава XIV» та «Бували війни й військовії свари». Варшавський україніст А. Верба, повідомляючи про вихід у світ нової збірки творів Шевченка в польському перекладі, заявив, що Єнджеєвич «поставив перед собою почесне завдання — наблизити поезію Шевченка польською мовою якомога ближче до оригіналу»**. Чи справді так, важко сказати, бо збірка Єнджеєвича відсутня у львівських бібліотеках. Однак немає сумніву, що Єнджеєвич, мабуть, і в цих найновіших своїх перекладах не відступав від тих принципів, якими керувався раніше, що дало право сказати А. Вербі про близькість перекладів Єнджеєвича до оригінального тексту творів Шевченка. Незаперечною заслугою Єнджеєвича є не тільки популяризація поезії Шевченка серед сьогоденних польських читачів, а й те, що серед його перекладів є такі, що вперше з'явилися польською мовою («Холодний Яр», «У неділеньку у святую...», «Бували війни й військовії свари»).

Охарактеризовані сучасні переклади поезій Т. Шевченка польською мовою є цінним надбанням польської Шевченкіани, щирим виявом дружби польського і українського народів та їх культурного єднання.

* *Poezje wybrane*. — Warszawa, 1972.

** Верба А. З любові до Тарасової музи // «Наше слово», 1972. — № 44. — С. 5.